

ПЕРИОДИЧЕСКО СПИСАНИЕ

НА

БЪЛГАРСКОТО КНИЖОВНО ДРУЖЕСТВО

ВЪ СРЪДЕЦЪ.

РЕДАКТОРЪ В. Д. СТОЯНОВЪ.

Умъ царува,
Умъ робува,
.....
Нар. пословица.

КНИЖКА VIII.

СРЪДЕЦЪ

ДЪРЖАВНА ПЕЧАТНИЦА

1884.

СЪДЪРЖАНИЕ.

	Стран.
I. Пътни бѣлѣжки за Срѣдня Гора и за Родопскитѣ Планини. Д-ръ К. Иречекъ	1
II. Народноститѣ въ западната часть на Княжеството. М. К. Сарафовъ.	46
III. Историческо освѣтление върхъ статистиката на народноститѣ въ источната часть на Българското Княжество. М. Дриновъ	68
IV. Помашки пѣсни отъ Чешино. Д-ръ К. Иречекъ	76
V. Зайчаръ и неговото население. С. Д-въ	95
VI. Споменъ за Ивана Сергѣевича Тургенева. П. Пешовъ	109
✓ VII. Богомилска приказка. Н. Бончовъ	123
VIII. Паметни бѣлѣжки за Срѣдецъ. Хр. П. Константиновъ	127
IX. Стихотворения. а) <i>Слѣдъ смъртта на Скобелева</i> . Ив. Д. Шишмановъ.	130
б) <i>Сентенции и епиграми</i> . Ив. Д. Шишмановъ	131
в) <i>Suspiria de Profundis</i> , Поема	133
X. Бѣлѣжка къмъ поемата <i>Suspiria de Profundis</i> . В. Д. Стояновъ	144
XI. Книжнина. а) Критика. <i>Вичензо и Анжелина. Драма въ петъ дѣйствиа, отъ К. Величковъ</i> . („Наука“. Година II. Книжка III, IV и V.). Ив. Д. Шишмановъ	149
б) Рецензия. <i>Г. Василъ Левски (Диаконътъ). Черти изъ живота му</i> . З. Стояновъ. Издава Гатевъ. Пловдивъ 1884 год. II. П-въ	164
— II. <i>Елементарни уроци по дедуктивната и индуктивната логика съ въпроси, упражнения и рѣчици отъ логически термини. Отъ Стенлей Джевонсонъ. (По английското ново издание). Превела Катерина П. Каравелова 1884. Пловдивъ. Въ 8°, стр. X+302. В. Д. Стояновъ.</i>	166

Оси зурли си не хабѣтъ
За лоши, гнили плодове.

Гжскитѣ.

(Бюргеръ).

С' гласа си нѣвгашъ отъ беда
Спасиха Капитола в' Римъ,
А пѣкъ сега перата имъ
Ще сружѣтъ седемтѣ бърда.

Инспекторътъ Стоянъ.

Хамелеонъ е чистъ инспекторътъ Стоянъ
Въ всичко. В'убежденья тѹ ѣ бѣлъ, тѹ чървенъ.
Да, но в'едно е той пѣкъ вѣчно постоянъ:
Въ свойтѣ знания — тукъ е винжги зеленъ.

Бай Михо.

(Споредъ Лесинга).

Бай Михо днесъ предалъ духъ Богу.
Охъ, клетий сиромашъ!
Мълчи бре, той спечели много:
Отъ нищо станж — прахъ.

Злата жена.

(Лесингъ).

На тозъ свѣтъ салъ една зла женщина живѣй,
Но, уви, всѣкий мисли своята за тозъ змѣй.

На единъ ленивъ слуга.

(Лесингъ).

Като ѣдешъ, си бързъ; лѣнивъ си по вървежъ:
Я чуй, ходи с'устата, а с'краката ѣжъ.

И. Д. Шишмановъ.

SUSPIRIA DE PROFUNDIS.

ПОЕМА.

На графиня О . . . В . . . ска, въ Ницца,

Посвѣщава се настоящата поема.

Високопочитаема госпожо!

Вий ме подканихте да очъртаѣхъ, въ нѣколко стихотворения, мрачната болестъ отъ която страда новото словѣнско поколѣние; вий пожелахте да характеризирамъ, въ нѣколко страници, това безпримѣрно въ историята явление (? ! р.) което се простира отъ брѣговетѣ на Балтийското море до Содунскитѣ твърдини, и което мнозина публицисти нарекохъ общесловѣнско зло, — *le mal Slave*.

Ето исканата ви поема.

Простѣте за недостаткитѣ, които срѣщните въ неѣхъ, — и припомнѣте си, че въ мене има само една достатѣчностъ: преданноста ми къ васъ.

18 . . .

I.

— Кой е тамо, дѣто хлопа
Толкозъ късно, въ тоя часъ?
— Отворѣте ми, за Бога . . .
— Кой си, кой си? — Азъ съмъ, азъ . . .
— Името си що не давашъ?
— Името си азъ не знамъ . . .
— Нѣщо лъ търсишъ, или бѣгашъ?
— Нѣщо носѣхъ да ви дамъ . . .
— Името си? — Отворѣте,
Моля ви се, тѣзъ врати
И ме братски приемѣте . . .
— Нѣма братство тукъ, иди!
— Дай ми ржка, о чловѣче,
Вечъ не мож да вървижъ,
Вечъ политамъ, падамъ вече,
Дай ми ржка да се спрж . . .
— Дяволъ ли си, чловѣкъ ли,
Богъ ли си, или жена?
Що желашъ? Отъ кждѣ си?
Кой те праца въ тѣзъ мѣста?
— Азъ съмъ сждбата свѣтовна,

Вѣковѣчната сѣдба,
Сѣдбата първовърховна,
Силата на вси нѣща!
Носѣ ти възобновлени,
Нескончаеми мечти . .
Чуй да ти припомнѣхъ пѣсни
Отъ дѣтинскитѣ ти дни:

„Напрѣдъ! Живота е сраженъе!
„Напрѣдъ! И правъ всегда ходи!
„Напрѣдъ, макаръ къмъ поражение!
„Ако ще паднишъ, правъ падни!

„Напрѣдъ! Цѣлта си не забравяй!
„Напрѣдъ, напрѣдъ, по правий пѣтъ!
„Назадъ не гледай! Не оставяй
„Безплодно днитѣ да текѣтъ!

„Напрѣдъ! Съеъ трудъ, и умъ, и дързость,
„Се вдигатъ цѣли планини!
„Напрѣдъ! тукъ-долу всѣка мъдрость
„Въвъ тая думица стои!

„Че ще да паднишъ, що ти става?
„Не пада вѣчний идеалъ:
„Слѣдъ тебе другъ ще продължава
„Това, което си зачалъ!

„Ще доди другъ да доискара
„Несвършенитѣ ти дѣла;
„Безъ свършѣкъ нищо не остава,
„Безкрайна-й само мисълта!

„Напрѣдъ, о ратници избрани,
„О първозванни труженци!
„Напрѣдъ, каквото и да стани,
„И цѣлий свѣтъ да се сруши!

„Не чакайте всегда сполука,
„Но въ себе вѣрвайте всегда!
„Таквазъ е земната наука:
„Напрѣдъ, бащи! Напрѣдъ, дѣца! . . .

— Бѣгай, гостенко могѣща,
Не престѣпвай тоя прагъ:
Споменѣтъ, въвъ мойта кѣща,
Се приема като врагъ!
Бѣгай! Азъ довършихъ вече
Всички земни трудове,
Твоята мощъ не ще успе
Трудъ за менъ да създаде . .
Рано — рано азъ прибѣрзахъ
Вси нѣща да разберѣ,
И духѣтъ си вече привѣрзахъ
О желѣзна канара!
Бѣгай, сѣдбо страшна, тичай,
Съеъ борцитѣ се смѣси,
Но при менъ се вече не спирай . . .
— Славата съмъ! . Отвори!
Ти ме викаше да додѣ
Юноша когато бѣ, —
Ето, ето ме готова
„Да прострѣкъ къмъ тебъ рѣцѣ!
Щѣ те любѣ, и слѣдъ тебе
Кат' робиня щѣ вървѣ,
Гдѣто стѣпишъ щѣ посѣвѣ
Подъ нозетѣ ти цвѣтъя!
Щѣ поставѣ твойто име
Върху венчикитѣ уста,
И живота ти ще мине
Въ сѣкидневни тържества . . .
— Бѣгай, славо смѣхотворна,
Другѣдѣ носи вѣнци,
Бѣгай, блуднице позорна,
Другѣдѣ тѣмянъ търси!
Името си азъ не искамъ
Вече да увѣковѣчѣ,
Нужда никаква не виждамъ
Живѣ да съмъ като умрѣ!
Бѣдѣщето поколѣнъе
Нек' си не спомва за менъ,
Нек' умре свѣтътъ за мене
На послѣдния ми день!

II.

— Младоста съмъ, отвори ми,
 Любовта съмъ, отвори!
 Благн ще живѣшъ години,
 Весели живѣ-щешъ дни!
 Чуй ме, юноше любимий,
 Прероди се, възроди,
 Като фениксъ старобитний
 Изъ прахътъ си въскръснн!
 Младоста съмъ, друже милий,
 Безконечната любовь!
 Въ менъ сж Божиитѣ сили!
 Азъ животъ раздавамъ новъ!
 Нова кръвъ ти азъ поднасямъ,
 Нова плътъ и нова страсть!
 Духътъ ти ще напоявамъ
 Съсъ неизчерпима сласть!
 Има-щешъ каквото искашъ,
 Всичко въ тебъ ще се плѣни,
 Винъги ще се насищашъ,
 Никога ситъ безъ да си . . .
 Твойто рицарско величье
 Все сърца ще подчини;
 Твоя погледъ, твойто лице
 Ще привличатъ все очи . . .
 Тебе за да се поправи
 И да ѝ прострешъ ржка,
 Всека жена ще остави
 Всичко мило на свѣта . . .
 Вино старо искрометно
 Въ чаша златна ще пишешъ,
 Ще обсебвашъ мигновенно
 И на сънъ щото съзрешъ . . .
 Пръвъ изъ първитѣ ще бждишъ
 Вредъ къдѣто има пиръ,
 И навредъ къдѣто стѣпнишъ
 Ще занасяшъ радость, миръ . . .
 — Бѣгай, мрачно привидѣнье,
 Бѣгай, о химерно зла,

Бѣгай, тягостно прошедше,
 Димъ на младитѣ лѣта!
 Колкото съдържатъ сласти
 Босфорекитѣ дворове,
 Колкото покрива страсти
 Италианското небе,
 Колкото обематъ рая
 И пѣкъла тържества,
 Не, нещж, не ги желяжъ,
 Ако можешъ ми ги да! . . .
 Въ мойто сърце вече отдавна,
 Както въ гробъ студень, лежатъ
 На вситѣ ми пожеланья
 Дрипелитѣ и прахътъ! . . .
 Младъ съмъ азъ, но ми се чини,
 Че сто вѣка съмъ живѣлъ,
 Че отъ хиляди години
 Опитность съмъ насъбралъ!
 Младъ съмъ, но отъ всички страсти
 Азъ съмъ вече удовѣлъ,
 Днесъ за менъ сж непонятни,
 Все нѣща, що съмъ мечталъ!

III.

— Музата съмъ благодатна!
 Гениятъ съмъ . . . Отвори!
 Носж ти корона златна,
 Носж лаврови вѣнци!
 Душо чиста и избранна,
 Даръ небесенъ приими!
 Възвиши се! Пѣй хосанна!
 Пѣй Господнитѣ псалми!
 Пѣй сждбинитѣ чловѣшки,
 Вѣчната природа пѣй,
 Пѣй все ангели небесни,
 Преисподнята въспѣй!
 Пѣй безкрайната вселенна,
 Пѣй безсмъртната душа,
 Пѣй борбата безконечна
 Между земни сжщества! .

Пѣй чловѣшкнй разумъ грѣшенъ,
 Какъ разваля вси нѣща,
 И за знанье какъ е жеденъ
 И какъ пада въ лудина!
 Пѣй неволитѣ ужасни
 На юдейскитѣ дѣца,
 Пѣй Илотитѣ нещастни
 И робскитѣ врѣмена.
 Пѣй Адама, и пѣй Ева,
 Пѣй пропаданьето имъ,
 Пѣй, какъ толкози блаженства
 Се обърнѣхъ на димъ!
 Пѣй геройскитѣ походи,
 Пѣй Атина, Спарта, Римъ,
 Роскошитѣ Вавилонски,
 Храмътѣ на Ерусалимъ!
 Пѣй светата Епопея
 На умътѣ и на трудътѣ,
 Подвига на Прометей
 И Сократовата смъртъ!
 Първото въспѣй блѣстенъе
 На първий денъ на свѣта,
 Дирнѣото въспѣй звученъе
 На небесната трѣба!
 Пѣй любовната поема
 На жената и мѣжътѣ,
 Пѣй свободата свещенна,
 Пѣй Христѣвий славенъ кръсть!
 — Нека пѣжътъ вси псалмисти
 И левити и жреци,
 Нека пѣжътъ вси щастливци,
 И страдалци, и пѣвци.
 Моя гласъ огаснѣ вече,
 Мойта лира се строши!
 Бѣгай! Менъ се вече не пѣе!
 Нѣматъ мѣсто въ гробъ пѣсни!
 Тайний символъ на нѣщата
 Днесъ за менъ е тъмнина!
 Тъмнината! Тъмнината!
 Тя е въ менъ, прѣдъ мене тя!

IV.

— Истината съмъ безсмъртна,
 Истината съмъ свята!
 Свѣтлината ще възвърнѣ
 Въ твойта страждуща душа!
 Истината съмъ азъ гола,
 И ти, въ мойтѣ голоти,
 Себе си ще видишь, Бога,
 Всички свѣтеки суети!
 Истината съмъ! . Онази
 Истина, която ти
 Призоваваше съ сълзи
 Въ първитѣ си млади дни!
 Отвори ми, приими ма,
 И огледай се въ менъ!
 Вижъ що нѣма, и що има,
 Въ тоя Миръ неосвѣтенъ! . .
 Ти си пламъкъ, — и си сѣнка, —
 Мрачностъ и видѣлина:
 Въ тебъ се днесъ изображава
 Двойний ликъ на вси нѣща.
 И за туй си слабъ, — за туй си
 Срѣщу себе разяренъ:
 Ти желашъ дни безбурни
 И си въ буря потопенъ . . .
 Слѣшитѣ чловѣшки мисли,
 Земний разумъ неглубокъ,
 Затъмняватъ ти очитѣ
 И те правятъ зълъ, жестокъ.
 О, рѣши се да прогледашъ!
 Да се вразумишь, склони!
 Вижъ, узнай, какво обемашъ,
 Гдѣ си, що си, разбери!
 Пресвещенната задача
 На сѣдбитѣ отгатни!
 Книгата на вси начала
 И закони прочети!
 Разбери това, що никой
 Не успѣ да разумѣй! . .

Да, въ прошедшето велико,
 Ни Конфуций, ни Мойсей,
 Ни Давидъ Богоизбранный,
 Ни Премудрий Соломонъ,
 Ни Пророцитъ преблагъ,
 Ни всезнающий Платонъ,
 Ни Сократъ Богоподобний, —
 Никой нищо не разбра
 Отъ дѣяньята Господни!
 Знаж само Азъ това:
 Врѣме, Вѣчностъ и Пространство,
 Духъ и Плътъ, Законъ, Животъ,
 Вѣра, Богъ, Любовь и Братство,
 Миръ, Свобода, Домъ и Родъ; —
 Гдѣ отиватъ обществата,
 Человѣкъ къдѣ върви,
 Какъ се мѣрятъ врѣмената,
 И Свѣта кое движи;
 Злото що е и доброто,
 Гдѣ е правото свето,
 И кое творенье общо
 Ражда всѣко сжщество;
 Гдѣ е щастьето, и гдѣ е
 Силата на всѣка вѣщъ, —
 Всичко туй ще видишь въ мене,
 Всичко въ менъ ще разберешъ
 На Всевѣчната Природа
 Азъ съмъ Вѣчната Душа,
 И съмъ Изворъ на Живота,
 И конецъ на вси нѣща!
 . . . . .
 — Знамъ те! . Ти си снѣжна опка,
 И въ рацѣтъ се топишь!
 Всѣки часъ, размѣръ и форма,
 Видъ и сжщность ти мѣнишь!
 Знамъ! . Столѣтно ти дърво си,
 Пущашъ клонове навредъ:
 Но не се събужда онзи
 Който позаспи подъ тебъ!
 Либи те свѣтътъ горещо,

Либи те чловѣшкий родъ,
 Кланимъ ти се сѣквидневно:
 Ти си забранений плодъ!
 Ти не си за наш'тѣ устни,
 Ни за нашитѣ гърла:
 Твойтѣ сокове сж вкусни,
 Но само за божества!
 О, не си, не си за нази!
 И не сме за тебъ, не сме!
 Предъ да влѣзжтъ твойтѣ тайни
 Въ наш'тѣ дребни умове,
 Червекътъ ще да прегази
 Най-широкото море,
 Ще прохвъркатъ всичкитѣ твари
 Съ крѣпки орлови крилѣ!
 Бѣгай, истино свирѣпа!
 Нема тука богове,
 Нема тукъ пристѣпъ за тебе,
 Въ тоя домъ чловѣкъ живѣй!
 . . . . .

V.

— Знамъ, че тукъ чловѣкъ живѣе,
 И за туй съмъ тукъ дошла!
 Чуй, що искамъ азъ отъ тебе:
 Азъ съмъ, друже мой, смъртта!

Името си азъ не крияхъ,
 И не лъжахъ до сега:
 Но при тебъ да влѣзж исгахъ
 Съ другитѣ си имена . .

Чуй, какво щж ти предложж,
 Чуй, съ какво щж те дарж,
 Вижъ, що имамъ, вижъ, що могж,
 Вижъ, що носж на ржка . .

Азъ въ твореньето съмъ сила,
 Щастье и любовь и миръ,
 Азъ съмъ младостъ непреривна
 Въ живий свѣтъ, въ задгробний миръ!

На всевъчното движение
 Азъ съмъ вѣковѣчннй вождь,
 Въ менъ намѣрватъ подкрѣпленье
 Всѣка плътъ и всѣка мощь!

Въ мойто сжщество сѣ сливатъ
 Всички земни сжщества,
 Винжги къмъ мене иджтъ
 Все що ходятъ по свѣта!

Азъ прикривамъ всички бездни,
 Азъ притварямъ все, що зѣй,
 На чловѣшкитѣ болѣзни
 Въ менъ сж вситѣ лѣкове!

Виждъ, какво е мойто знаме,
 Надписътъ му прочети: —
 „Смъртъ върховно е познание
 И конецъ на вси мечти!“

Всички жизни сж мечтанья,
 А пъкъ азъ съмъ, друже мой,
 Свършкѣтъ на вси желанья,
 Безвъзвратниятъ покой!.

Азъ въспирамъ вси вълненья,
 Азъ насищамъ всѣкой гладъ,
 Азъ раздавамъ вси имѣнья,
 Въ менъ е всѣка благодать!

Азъ погребвамъ всички страсти
 И досвършвамъ вси борби, —
 Въ менъ се сриватъ вси товари
 Изъ чловѣшкитѣ плещи!.

Тоя свѣтъ е притча мрачна,
 На невидими нѣща
 Той е видимата сѣнка;
 Въ планъ великъ е той чърта.

Азъ щѣ всичко да ти кажж,
 Кой законъ навредъ владѣй,
 И коя Верховна правда
 Иска Праведннй да мре . . .

Щомъ оставишъ, щомъ захвърлишъ
 Земното си облекло,
 Разумъ благъ и чистъ ще бѣдешъ,
 Духъ отъ боже естество!.

О, дойди! . . . Смъртта не лѣже!
 Гробннй сѣнь е сѣнь свещенъ!
 Въ гроба, чувството не мжче!
 Гробннй мракъ е свѣтълъ день!.

Нищо нѣма да пропѣде
 Твоя прахъ изъ дѣнь-земя;
 А свѣтътъ, безъ тебъ, ще бѣде
 Както съ тебе до сега . . .

Азъ надъ нуждитѣ съмъ нужда!
 Въ менъ дойди, и ще заспишъ!
 Нищо въ менъ се не събужда!
 Нѣма да се възродишъ! . . .

Не плаши се, че ще дойди
 Страшннй день, послѣдннй сждь . . .
 Твоята пепель, твойтѣ кости
 Вѣковѣчно ще да спятъ!.

Ще минуватъ вѣковетѣ,
 Врѣмената ще текжтъ,
 Остарѣ-щжтъ свѣтоветѣ, —
 Твойтѣ кости сѣ ще спятъ!.

Поколѣнья многобройни
 Ще се раждатъ и ще мржтъ,
 Общества ще даджтъ нови,
 Твойтѣ кости сѣ ще спятъ!.

Ще огасне най-подирѣ,
 Ще огасне за всегда
 И послѣдннята зарица
 На послѣдннята зора,

Всичко живо ще изчезне,
 Ще изчезне всѣка мощь,
 На дѣня ще да наслѣде
 Тежка, безконечна нощъ,

И загуби-щягъ слънцата
Своя блъсѣкъ, своята плътъ,
И ще се строши земята
Изъ небето, въ нѣкой кжтъ,

И ще блъсне пакъ създање
Ново, младо, — и подиръ
Въ старостъ пакъ и то ще падне,
За да доди трети миръ,

Но прахътъ ти, друже, нѣма
Ни да знае за това! . . .
О, кажи! . Да ли да влѣзнѣ?
Ще приемешъ ли смъртта? .

. . . . .
— Влѣзъ при менъ, другарко блѣдна,
Влѣзъ, добръ дошла при менъ!
Влѣзъ, богино милосърдна,
Тебъ очаквахъ всѣкой день!

Влѣзъ, царице на тъмитѣ,
Влѣзъ, о майко на ношта,
Влѣзъ, и прекрати ми днитѣ,
На пръстета предай пръстета!

О бжди благословена!
Всепрославена бжди!
Нека цѣлата Вселенна
Днесъ запѣе тебъ хвалби!

Ницца, 188 . .

Бѣлѣжка къмъ поемата: *Suspiria de Profundis*.

Като даваме мѣсто на горнята „поема“ въ беллетристическия отдѣлъ на „Период. Списание“, ний не можемъ да се въздържимъ и да не изкажемъ своитѣ погледи върху прокараната идея въ „поемата“ както и върху нейната вънкашна форма до нѣкждѣ поне, за да не смѣе никой да ни обвинява послѣ въ кжсогледство или, поради нашата доста усѣтна въ писменността ускъждностъ и очевидна пустота, че обичаме да мѣжимъ съ едно око, а съ друго да гледаме всичко,

та че и всѣки надрасканъ кжсъ хартия, презъ призмата на лекото възхищение и още на по-леката самонадѣянностъ. Тия родолюбиви душевни преимущества предоставяме да се ползоватъ съ тѣхъ и гордо да се перятъ спрямо „общонароднитѣ“ си предназначения и подвизи всичкитѣ наши днесъ отлични патриоти, безъ които нѣмало би нито сжществование а камо-ли просвѣщеное или какъвъ-годѣ напредѣкъ и доброчестина за България. Ний съ пълна откровенностъ и смѣлостъ изказваме своето мнѣние за тая „поема“, че въ нежъ се развива една такъва мрачна и невѣрна идея за Словѣнството, която е недостойна за духътъ и сърцето на Словѣнина, и, като произхожда отъ Българинъ, твърдѣ е възможно щото людие, превзети особено отъ едно-странчивостъ, да си направятъ заключение отъ това поетическо творение, че то е типътъ на българекитѣ днесъ мисли и сжждения, на българекитѣ възрѣния къмъ настоящето и бжджшето на Словѣницаната и др. п. Заради това ний тутакси изказваме най-тържественно своя протестъ срѣщу такъво заключение.

Макаръ че не познаваме самия авторъ на това произведение, но ако сждимъ по неговото перо, трѣба да признаемъ, че той има доста дарба къмъ поезия, а още по-буйна фантазия. Ний си представяме съчинителътъ като краенъ, ужесточенъ песимистъ. Естествено е, че веднѣжъ чловѣкъ наученъ да гледа на всички дреболии съ черни очила, не ще може да прогледне къмъ слънцето съ свободно око: за него музата и идеята трѣба да слѣзжтъ отъ височинитѣ, съ черни раси облечени, като носителки на погубителното отчайвание и тжгата. Ето защо представението на словѣнскій родъ като земно сжщество, лишено отъ всичко, което може да бжде свето за чловѣка, това представление на Словѣнството, въ така изопаченъ — изврѣщенъ видъ, трѣба отъ дъно да покърти и да развълнува душата на всѣки истински Словѣнинъ, който съ пълно право държи високо знамето на свѣтлата всесловѣнска идея, идеята на бжджшето, истинско, взаимно братолюбие и благоденствие на чловѣчеството посрѣдствомъ распространението на здравата и благотворна култура на Словѣнство.

Колкото за формата на „поемата“, имали бихме да отбѣлѣжимъ такожде доста неправилности въ отдѣлни случаи и особено въ съчитяванието на римитѣ. Римични двойки като *Бога* и *глопа* (отъ самото начало на „поемата“) не могатъ звѣнти благозвучно и на най-снисходителното ухо. Можаме да приведемъ още примѣри за такива неправилности, но то би значало да онеправдаемъ самата критика, която, надѣваме се, нѣма да закжснѣе да се произнесе по-обширно за достойнството на „поемата“. По нашето крайно убѣждение, тя — „поемата“ — като проста элегия, като излияние на чувствата и мислитѣ частно на една личностъ, на автора ѝ, би си има много по-голъма цѣна отъ колкото така, както ѝ представя нейния авторъ — като чиста поема.

Слѣдъ това ний не можемъ да не забѣлѣжимъ още, че не малко се двоумѣхме, да обнародваме ли „поемата“, или не въ списанието си, макаръ ѝ придружена съ надлежна бѣлѣжка отъ насъ, какъто е настоящата ни. На погонъ рѣшихме се да ѝ обнародваме по слѣду-

жщитѣ съображения: едно, защото на много мѣста въ нея има отдѣлни хубави даже и прекрасни мисли; друго, защото, до колкото помнимъ и знаемъ, подобно поетическо творение каквото е това, нито по съдържание нито по форма не се е появявало до сега въ нашата нововъзраждаема книжнина; и третьо, защото формата на „поемата“ изцѣло е доста добра. А най-главното наше побуждение, по което се рѣшихме да дадемъ мѣсто на това произведение въ „Пер. Списание“, е да постреснемъ нашитѣ поне „беллетристически“ сили, отъ които повечето както въобще и другата частъ на българската днешна интелигенция, разбира се, не съ малко изключения, отъ самъ и отъ въздѣ Балкана не ламтятъ днесъ за друго тѣй много, освѣтъ за имоти, за охолно живѣнье и за всевъкви земеки наслаждения . . . . Отъ като сме се осводили отъ петивѣковното си крайне унизателно робство до тосъ часъ, въ нашето просвѣтено общество, което, за зла честь, още личи по малобройността си, не се забѣлѣзва друго тѣй много, колкото пустота, лекостъ и вѣтърничевостъ въ мислитѣ и стремленията отъ една страна, и отъ друга преимущественно користолобиви усилия и др. п., така щото казалъ би човѣкъ, като да се е до край изгубилъ отъ помежду реченното ни общество онзи священный огънь на любовта, на благородни мисли и стремления къмъ общеполезни за народа ни предначинания, съ които тѣй силно бѣхъ проникнати и обзети всичкитѣ ни просвѣтени еднородци, заченващи особено отъ Парижский миръ до подирнята руско-турска война за нашето цѣлокупно освобождение.

Когато просвѣтеното общество на единъ народъ, неговий цвѣтъ, представителя на духовнитѣ му сили и ръководителя на всеко негово общенародно начинание, когато това общество изгуби всеко стремление и одушевление къмъ всеобщото народно благо, и когато се лиши отъ своя народенъ идеалъ: тежко и горко оному народу, който има такъво „просвѣтено“ общество! Народъ съ такъво безъ народна душа общество не може да чака доброчеста бѣднина, и, ако дълго врѣме се продължи това състояние на вътрешная духовенъ миръ на народната интелигенция, тогава неминуемо се турга подъ въпросъ и самото съществуване на народа. До такъво ли душевно състояние стигнахъ или ще стигнатъ нашитѣ образовани людие? Ний не мислимъ и не вѣрваме, па и не се изражаваме така поради народно белки честолюбие, което би било отъ насъ и малодушие и глупавина. При всичко това, отъ освобождението ни до сега, рѣшително нищо радостно, нищо утѣшно не се е появило въ духовний животъ на нашия народъ, което да въсхити и подигне нашия народенъ духъ къмъ висока плодотворна дѣятелностъ за нашето бѣдъще всенародно благо. Това е фактъ, който не може отказа никой. На драго сърце ний бихме се пунажили да обяснимъ, както ний разбираме, дѣйствителнитѣ причини на тоя истински фактъ. Но въ такъвъ случай ний ще да се отдалечимъ твърдѣ много отъ предмѣта, по поводъ на който пишемъ настоящата бѣлѣжка. Заради това на кѣсо ще кажемъ само толкова, че аномално е държенъето на нашето днесъ образовано общество спрямо общенароднитѣ замисли и предначинания, и ще се поправи то чакъ тогава, когато се измѣни сегашното положение на дър-

жавнитѣ и общественитѣ ни работи, положението на които е таковажде аномално, неестественно, поради тая проста причина, че поменжитѣ наши работи се ръководятъ не отъ всестранно и вѣщо обмислене, а повече и даже изключително отъ слѣпи случаи. Задачата на най-близното бѣдъще ще е да изравни всичкитѣ тие аномалности у насъ, и тогава ще настанятъ врѣмената за сериозна, честна и общеполезна дѣятелностъ на оние наши просвѣтени людие, които отъ сърце и душа обичатъ своя народъ и отечество.

При всичко това, никакъ не вреди, ако престанемъ вече да стоимъ съ кръстосани ръцѣ и ако не чакаме още, щото калпавий вѣрвежъ на работитѣ ни самъ да захлопа на вратата ни единъ день изведнѣжъ и да се строполи върху отслабналитѣ ни плещи отъ непростително излежавание и отъ равнодушие къмъ всеко общенародно добро.

Твърдѣ наивно ако не съвършено излишно ще бѣде да говоримъ тукъ надълго и да повтаряме, че всеки народъ, така и българский, безъ правилно народно образование, безъ наука и книжнина, безъ материално богатство, не може да съществува, а камо ли да стѣпи въ реда на истинно свободнитѣ и доброчести народи на свѣта, макаръ да има инакъ най-съвършени наредби за държавно и обществено устройство. Такива наредби за неразвито общество имамъ толкова важностъ, колкото слънчовото грѣнене зимъ върху покрититѣ съ снѣгъ полета. Тия истина знае всеки отъ насъ, и за това именно нашето хладнокрѣвие и равнодушие къмъ общенароднитѣ ни жизненни интереси сѣ толкова по за отежждане!

Нѣка прочее нашитѣ просвѣтени мажие се потвържатъ отъ своитѣ настоящи многолюбими но не тѣй похвални стремления, посвещавани най-много за широко обезпечение частнитѣ и лични интереси, и нѣка не изоставятъ съвършено предишнитѣ си сърдечни и плодотворни усилия за народното наше развитие и успѣвание къмъ по-честита бѣднина. Въ това отношение авторътъ на изложенъта „поема“ заслужва днесъ похвала и честь отъ всеки истински нашъ родолюбецъ.

Ще повторимъ: нѣка поне нашитѣ „беллетристи“ се постреснатъ и посѣживатъ отъ появието на тая чудовищна по съдържанието си поема, и нѣка посвѣтятъ малко трудъ къмъ произвождане на други подобни поетически творения, но съ вѣрни и истински за настоящето и съ свѣтли и животворни идеи за бѣдъщето на българский народъ, та, ако ще би, и на цѣлото Словѣство.

У насъ има поле преобгато за работа, има неизчерпаеми материали за придобиване душевно богатство, но нѣма вѣщи работници, и колкото ги има, тѣ, за зла наша честь, сѣ твърдѣ малцина на брой, па и повечето отъ тѣхъ нѣматъ доста енергия и одушевление, качества неизбѣжни за правилно и успѣшно вършене на всека човѣшка работа.

Мажьетъ на науката и особенно поетитѣ, но истинскитѣ поети, тие богоизбранны вѣнчаноосци на вѣчнитѣ най-високи блага и наслаждения на човѣка, само тѣ могатъ на пълно да продузватъ великитѣ идеали на народитѣ както за сегашнитѣ така и за бѣдъщитѣ вѣкове, и само тѣмъ е дадено да способуватъ на народитѣ въ благо-

получното постигане на тѣхнитѣ идеали. Въ културната история на великитѣ образовани народи не намираме друга по-велика истина отъ тая, и колкото е тя вѣрна, толкова е вѣрно и заключението, че народъ, който е лишенъ отъ истинно учени мъжие, отъ истински велики поети, той не може стигна до високъ степенъ на трайно благоденствие и добродетелна, не може придоби слава и величие. Ако всичко това е така, и, ако има съ врѣме и нашия народъ да стане великъ, славенъ и честитъ, много по-славенъ отъ колкото е билъ до сега, отъ като е стѣпилъ на историческото си поле: трѣба да признаемъ, че българският народъ е единъ отъ най-рѣдкитѣ днесъ злочести народи на свѣта, които най-много се нуждажтъ отъ наука и образование, безъ които нѣма щастие никакво.

За това появението на горѣбизложената поема, каквато и да бѣде тя, споредъ главната си идея въ морално и естетическо отношение, по другитѣ си достоинства обаче не може да не зарадва всѣки чувствителенъ Българинъ, особено въ тойзи часъ, когато у насъ нѣма никаква здрава храна понѣ за слабо поддържане на духътъ; когато у насъ не се проявява никакъвъ по-виденъ признакъ на духовенъ животъ, — като да сме машина безъ движение, безъ пара; — когато повечето и отъ ръководящитѣ наши люде, както рекохме по-горѣ, не се занимажтъ днесъ за нищо друго тѣй распалено и тѣй горещо, колкото за по-голъмо обезпечение на своитѣ частни материални интереси, и, за постигванието на тия си цѣли, готови сж нѣкои да направятъ неимовѣрни пакости и лошабини на отечеството и народа си.

Именно за това и редакцията на Пер. Списание посрѣща на тосъ часъ съ особена радостъ появението на споменѣтата поема, която, надѣваме се, ще може, ако не друго, поне да пожегне всички оние, които съвсѣмъ не сж още умрѣли духовно, и ще ги поразбуди къмъ духовенъ животъ, колкото-годъ полезенъ за обществото.

Редакцията.

КНИЖНИНА.

КРИТИКА.

Винченцо и Анжелина. (Да не бѣде Винченцо и Анжелина?). Драма въ петъ дѣйствия, отъ К. Величковъ. („Наука“. Година II. Книжка III, IV и V.).

Прѣди да пристѣпимъ къмъ по-дребното расчленяване на тая нова драма на младия нашъ поетъ-писателъ К. Величкова, нека ни бѣде позволено, да напишемъ на коричкитѣ ѝ, при всичкитѣ ѝ недостатѣци, резолюцията: *феноменъ*.

Може би, при други обстоятелства, въ друго едно врѣме и при нѣкакво по-добро състояние на нашата писменность да бихме се бояли отъ това заключение; но хора, които сж научени да ходятъ постоянно съ дъждебранки да се пазжтъ отъ лапавицата на Станчовитѣ, Гребенаровитѣ, Узуновитѣ, Василиовитѣ, Тепавскиевитѣ, (бре! забравихме — и Шишковитѣ) комедии и трагедии, или отъ поезиитѣ на единъ Алексиевъ, който въ своитѣ „Съврѣмenni стихотворения“, възпѣва напр. по такъвъ единъ божественъ начинъ дѣтинството:

*Дѣтинството свѣто нѣщо,
Цѣтте благовонно,
То е сладко не вонѣщо
Прѣмудро и скромно. —*

тия хора, признайте любезни читатели, иматъ право да възкли-
цаватъ, когато мѣгновенно прѣзъ тая литературна мъгла видятъ,
че блѣсне нѣкоя каква да е звѣздичка; за тѣхъ паданието на единъ
метеоръ, проникванието на една слънчева заря — е феноменъ.

Ето въ каква смисълъ написахме ний върху новата драма на
господина Величкова горнята резолюция, още прѣди да бѣжнемъ по-
надълбоко прѣдирчивата рѣка на критиката въ материяла, за да го
растѣрашуваме и прѣсѣемъ.

При всичко, че намъ ни е свидно въ такъво едно оскъдно врѣме
като нашето, да оголваме и малкото, което имаме и сами да се изла-
гаме на праведнитѣ натѣквания, че не притѣжаваме още въ правата
смисълъ на думата хубава литература, че даже и това, което имаме,
стои, съ малки нѣкои исключения, дълбоко подъ гладчината на обик-
новенното, или че то е карикатурно подражание на чуждото, — та
че за това най-добрѣ би било за сега да се отбиваме отъ строгостъта